

Moda Bağlamında Yapı ve Mekân Üzerine Bir Değerlendirme

Arş. Gör. İnci PÜRLÜSOY
Kırıkkale Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü
<https://orcid.org/0000-0003-3661-4517>
incipurlusoy@kku.edu.tr

Doç. Dr. Rabia KÖSE DOĞAN
Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü
<https://orcid.org/0000-0002-2973-7087>
rabiakose@selcuk.edu.tr

Özet

Disiplinler arası sınırların giderek azaldığı 2000'li yıllarda, moda, mimari ve iç mimarlık arasındaki paylaşımlar ve tasarımlardaki benzerlikler artarak devam etmektedir. Bu disiplinler de kullanılan ölçek ve malzemeler farklı olsa da tasarımcıların, tasarım süreçlerinde ve ortaya çıkardıkları ürünlerde fark edilir benzerlikler görülmektedir.

Moda, mimari ve iç mimarlık farklı disiplinler gibi düşünülse de bu disiplinlerin asıl amacı insanı koruma ve barındırmadır. Aralarındaki etkileşim ve kesişim geçmişten günümüze kadar devam etmektedir. Moda, mimari ve mekânın şekillenmesinde yüzyıllardır süregelen toplumsal, sosyal, kültürel ve tarihi olaylar etkindir. Tarihsel süreç içerisinde, giysiler ve mekânlar, buldukları dönemin önemli kültürel, toplumsal ve ekonomik olaylarını bize en iyi şekilde aktarırlar. Bu ortak noktalar incelendiğinde modanın; mimari ve mekâna, mekân ve mimarinin de modaya yansıdığı görülmektedir.

Bu çalışmada, tarihsel süreç içinde etkileşim içinde olan moda, mimarlık ve iç mimarlık disiplinleri arasındaki benzerlikler; Endüstri Devrimi sonrasında ortaya çıkan çağdaş mimarlık akımları içerisinde seçilen üç akımın temel ilkeleri üzerinden vurgulanmıştır. Moda, mimarlık ve iç mimarlık ilişkisi değişen dönemsel şartlar bağlamında değerlendirilmiştir. Akımlarda öne çıkan ilkelerin tasarımlardaki etkisine dikkat çekilmiş, oluşturulan tablolarla bu etkiler modada, cephede ve iç mekânda örneklendirilmiştir. Aynı zamanda 21. yy. tasarımlarında da süregelen etkileşimin artarak devam ettiğine vurgu yapılmıştır. Bu benzerlikler dönem tasarımlarından seçilen görsel örneklerin eşleştirilmesiyle gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Moda, Mimari, İç mimari, Etkileşim.

An Evaluation on Structure and Space in the context of Fashion

Abstract

Within the 2000s, during which the interdisciplinary boundaries were disappearing gradually, the share-points of fashion, architecture and interior architecture and the similarities in designs keep increasing. No matter how different the scales and materials used in these disciplines, appreciable similarities are seen in designers' make-up processes and the products they create.

Even though fashion, architecture and interior architecture are thought as distinct disciplines, the main goal of these disciplines is to protect and accommodate the human being. Their interaction and intersection have been lasting from past till the present-day. The communal, social, cultural and historic events that have been proceeding for years are influential on the formation of fashion, architecture and place. Within the historical process, clothes and places. best transfer the significant cultural, communal and economic events of their own time to us. When these share-points are analyzed, it is perceived that fashion affects architecture and place and vice versa.

In this study, the similarities of fashion, architecture and interior architecture disciplines that have been interactive throughout historical process have been emphasized through the basic principles of three trends chosen from modern architecture trends that came out following Industrial Revolution. The association of fashion, architecture and interior architecture has been interpreted in the context of changing periodic conditions. The attention is drawn to the impact of principles, coming to the forefront within the trends, on the designs and through the tables created, these effects have been exemplified in fashion, façade and indoor. At the same time, it has been stressed that the interaction continuing also in the 21st century designs has increasingly persisted. These similarities have been demonstrated through matching the visual examples chosen from period designs.

Keywords: Fashion, Architecture, Interior Architecture, Interaction.

*Bu çalışma, İnci Pürlüsoy tarafından, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Yüksek Lisans Programı'nda, Doç. Dr. Rabia Köse Doğan danışmanlığında tamamlanmış ve 24.07.2017 tarihinde kabul edilmiş olan 'Bir Disiplin Olarak Modanın, Mimarlık ve İç Mimarlık Disiplini ile Etkileşimi' başlıklı yüksek lisans tezinden hazırlanmıştır.

1. Giriş

“Moda sadece elbiseler ile var olmaz. Moda gökyüzünde, moda sokakta, moda düşüncelerimizde ve yaşadıklarımızdadır.”

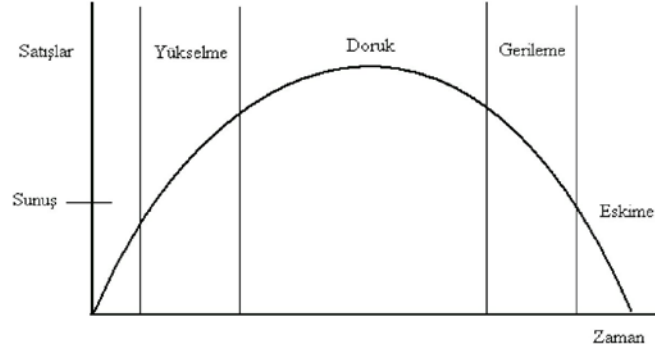
Coco Chanel, (1883-1971)

İlk çağlardan günümüze ivme kazanarak gelen moda olgusu; psikolojiyle, sosyolojiyle, kültürle ve ekonomiyle her dönemde iç içe olmuştur. Modanın ortaya çıkmasını, yayılmasını ve değişim aşamalarını oluşturan etkenler arasında; tarihsel süreç, göç, savaşlar, devrimler, kentleşme, kadının toplumda etkin rol alması, demokratikleşme, endüstrileşme, teknolojik gelişmeler, tasarımcıların önem kazanması, iletişim ağının gelişmesi bulunmaktadır. Modanın bu disiplinlerle olan ilişkisi ona toplumda boyut kazandırmakta, her daim onu canlı tutarak araştırılmasına neden olmaktadır.

Orta Çağ Fransa'sında “La Mode” olarak kullanılan moda (mode) Latince oluşmayan sınır anlamındaki “modus”tan gelir. İngilizce karşılığı “fashion” olan moda kavramı biçim, şekil, adet, usul, üslup; davranış, kibar sınıf hayatı, üst tabaka, yüksek zümre anlamlarını içermektedir (Barbarosoğlu, 2013: 27).

Farklı bir bakış açısı ile “moda” kelimesi bir istatistik terimi olan “mod” dan gelmektedir. Mod ise belirli bir sayısal dizinin en tepe noktası olarak anılan ve tüm diziyi temsil eden sayıdır (Gürsoy, 2010: 14). Hasol’a göre ise moda, “Değişiklik gereksinmesi ile toplum yaşamına giren geçici yenilik; bu tarzdaki yeniliğe uygun olan: moda biçimler” olarak tanımlanmaktadır (Hasol, 2014: 327). Moda zamanla yeniden canlanan ve tekrarlanan, değişen beğeni ve eğilimler dizisidir (Ambrose ve Harris, 2012: 186).

Moda seyri beş aşamadan geçmektedir: 1-Giriş, 2-Yükselme, 3-Olgunluk, 4-Gerileme, 5-Eskime (Stone, 2004: 20).

Şekil 1: Moda Seyir Grafiği (Stone,2004)

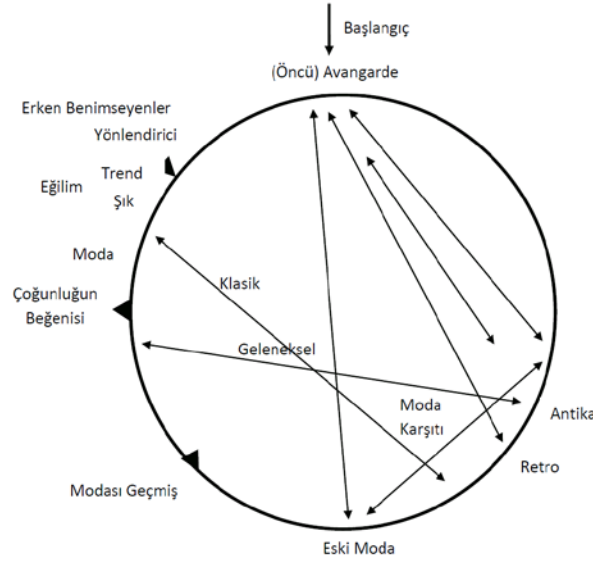
Modanın en önemli özelliği değişkenliğidir. Tüketici tavırlarının ve düşüncelerinin yoğunlaştığı yer ve kavramlar aslında modanın kendisi olup, moda sadece giyim, kuşam dünyası ile ilgili değildir.

Ünlü ressam Leonardo Da Vinci “çılgınlık” olarak nitelendirir. Alman filozofu Kant modayı; “Temelinde kendini beğenmişlik ve bencillik olan bir taklitçilik” olarak tanımlar. Fransız yazar Balzac’ın dediği gibi, üst baş bakımı, insanların siyasal tercihleriyle, yaşamlarının özünü, anlaşmazlıklarıyla bağlantılı gerçek yansımalarıdır. Bu yansımalar ise günümüzde moda olgusundan bağımsız olarak ele alınamaz. Oscar Wilde ise, “moda denilen şey o kadar çirkindir ki onu her altı ayda bir değiştirirler”. Thornstein Veblen ise “gereksiz ve nedensiz bir tüketim sembolü” olduğunu söyler. Michael Solomon’a göre moda, “Yeni bir stilin birkaç grup tüketici tarafından benimsenmesiyle oluşan sosyal yayılım sürecidir” (Onur, 2004: 22). Modacı Poiret, modayı “insanların bir süre önce beğenerek giydikleri bir şeye kısa bir süre sonra gülünç bulacaklarını bildikleri halde vazgeçemedikleri korkunç bir salgın” olarak görür (Erol, 2011: 95-96).

Eserleri benimsenmiş ve mesajını topluma duyuran herkes; mimar, sanatçı, tasarımcı, modacı sayılabilir. Moda evrensel bir olaydır. Toplumsal kültürün mirasını oluşturur. Moda iletişim araçları ile hızla yayılmaktadır. Toplumda mevcut olan birtakım eğilimleri ve genel yaklaşımları değerlendirme mantığına dayanır. Kitlesele bir iletişim aracı olarak görülebilir. Modada, kültür ve sanat iç içedir ve her sanat tarzında olduğu gibi modada da yaratma özgürlüğü görülür. Ünlü modacılar sadece giysi tasarımı ile ilgilenmekle kalmayıp sanat olayının hemen her bölümü ile ilgilenmişlerdir. Çünkü onlar toplumun içgüdülerini ve eğilimlerini kendi sanatçı kişilikleri ve sanat yetenekleri ile birleştirmişlerdir. Karl Lagerfeld, Jean Franco Ferré doğrudan doğruya mimarlık eğitimi görmüş modacılarıdır (Gürsoy, 2010: 16). Waquet ve Laporte’ye göre moda süreci beş evredir; yenilikçi fikir, küçük bir grubun benimsemesi, özekdeş çevrelere aktarım, genelleşme, dağılma ve dönüşüm (Waquet ve Laporte, 2011: 14-15).

Barbarosoğlu ise modayı üç grupta toplamıştır; Değişiklik ihtiyacı ve süsleme özentiyle toplum hayatına giren geçici yenilik, Belirli bir süre ekili olan toplumsal beğeni, bir şeye karşı gösterilen aşırı düşkünlük ve geçici olarak yeniliğe ve toplumsal beğeniye uygun olan (Barbarosoğlu, 2013: 27).

Moda döngüsü içerisinde “yeni” olarak tabir edilen ürün kendisinden bir öncekinden küçük farklarla ayırabileceğimiz bir üründür. Burada modanın döngüsü ile modanın yaşam eğrisi kastedilmektedir. Fred Davis, bu döngüyü yeni bir modanın tanıtılmasından, o modanın başka bir moda ile değiştirilmesine kadar geçen süreç olarak tanımlamaktadır (Davis, 1992: 103).

Şekil 2: Moda Döngüsü (Aktaran: Atılgan, 2015)

Bir modanın demode olması için toplumun eğilimlerin belirlemek gereklidir. Moda anlayışının varlık bulması daha çok Endüstri Devrimi ile olmuştur. 19. yüzyılın ortalarına doğru dikiş makinesi ve dokuma sanayinin gelişmesi sürecin hızlanmasını sağlamıştır. Sosyal olayların modayı etkilemesi I. Dünya Savaşı'nda da kendini gösterir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra özgürleşme sürecini tamamlamıştır.

Moda her şeyden önce sanayi sonrası çağa özgü bir olgu olarak görünüyorsa da, gerçekte çok eskilere uzanır. İnsanların yaşamına tanıklık eden belgeler ve kalıntılar incelendiğinde, bu hayatın bir moda gösterisine benzediğini görürüz. Bu kılık kıyafet kadar insanın çağlar boyu kullandığı her tür nesne için söylenebilir. Örneğin, kökeninde toplumsal görev (mekki) belirten bir gösterge olan şapkanın, hızla modanın en çığgın ürünlerinden biri halini alması (Çeliköz, 2001: 4).

Toplumun eğilimleri modada ki tarzın benimsenmesi için önemli bir yol göstericidir. Toplumu meşgul eden sanatsal, siyasal ve sosyal olaylar modanın ipuçlarını oluşturur. İpuçlarını yakalamak modanın tutmasını olumlu yönde etkiler. Tarihsel süreçte de güçlü olana imrenilmiş ve güçlünün sahip oldukları özellikle taklit edilmiştir. Moda sürekli değişkenlik gösterir ve ayrıştırır.

Yaygın olarak kıyafet anlamında kullanılmakla beraber, moda çok çeşitli sahalarda da ortaya çıkmaktadır. Resim, müzik, felsefe, psikolojik ve sosyal bilimler, politik doktrinler vs. devamlı değişiklik gösteren sosyal yaşamın her alanı modanın ilgisine açıktır (Barbarosoğlu, 2013: 28).

2. Modayı Etkileyen Faktörler

İnsanın sürekli yeni ve değişik şeylere ilgi duyması modayı var eden etkenlerin başında gelir. Bu etkenlerle var olan her döneme damgasını vurmaya başaran moda; psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve endüstriyel gibi birçok faktörden etkilenmektedir. Bu faktörleri kısaca özetleyecek olursak;

2. 1. Psikolojik Faktörler

Moda, insan faktörünün dışında tutulamayacağı gibi insan psikolojisiyle de doğrudan ilişkilidir. Moda kişinin hem topluma uyum sağlamasını hem de toplumdaki diğer bireylerden farklılaşmasını sağlar. Moda kavramının merkezinde olan kişinin farklılaşma isteği belli bir zaman sonra değişir, alt sınıflarda yer alan insanların üst sınıflardaki insanları taklit etmesiyle benzeme isteği de moda kavramının merkezinde olur. Bu benzeme isteği de modanın psikolojik bir boyutu olduğunun göstergesidir. Gürsoy ise “Modada üç ana faktör her zaman önemli: Tabiat etkilerine karşı korunma, çıplak gezilemeyeceği için giyinme, tamamen psikolojik ve içten gelen birtakım dürtüler ile süslenme” sözleriyle modanın psikolojik yönünü bu şekilde ifade etmiştir (Gürsoy, 2010: 18).

2. 2. Sosyolojik Faktörler

Moda kavramı önceden giyim tarzının hayata yansımaları olarak düşünülürken gün geçtikçe hem ekonomik hem de sosyolojik bir boyut kazanmıştır.

Üşenmez'e göre; “Modanın tarihsel dizisi, bu kültürel görüşlerin birbirini etkilemesinin bir yansımasıdır. Kültür, ortak yaşantı içinde gelişir. Giyim, ortak davranışların ve buna uygun toplum çıkarlarının sürekli değişme halindeki kültürel değere uyarlanmasının bir sonucudur. Moda, bireysel bir seçim olarak ortaya çıkabilir, fakat bunun sonucu, bireyin nadiren farkında olduğu toplumsal bir öneme sahiptir (Üşenmez, 1992: 83).

Toplum daima değişim halindedir. Sürekli olarak gelişmesi ve değişmesi de birçok olgu üzerinde etkilidir. İlk çağlardan günümüze sosyal yapı hep bir devrim içinde olmuştur. Sosyal yapının şekillenmesinde de devrimler, savaşlar, teknolojik yenilikler, sosyal çelişkiler, bilgi birikimi, dış etkiler ve içteki gelişmeler etkilidir. İnsanla toplum, toplumla da insan sürekli olarak etkileşim halindedir. Bu etkileşim sosyal olayların oluşmasını hazırlamakta ve yön vermektedir. Sosyal olaylar da moda yön veren değişkenlerden biridir. Moda herhangi bir zamanda ortaya çıkmakta, çıktığı zamanında içerisindeki sosyal ve kültürel olaylardan etkilenerek kendine yön vermektedir.

2. 3. Ekonomik Faktörler

Ekonomik şartlar moda faaliyetleri üzerinde en etkili olan faktördür. Moda gelişimini sürdürebilmesi için ekonomik refahın olması şarttır. Sürrealist moda tasarımcısı Elsa Schiaparelli'nin “Kriz zamanlarında moda isyankardır” sözüyle de ekonominin moda üzerinde ne derece büyük bir öneme sahip olduğunu bir kez daha anlıyoruz. Savaş dönemlerinde ve kıtlık zamanlarında ülke ekonomilerinin daralmasıyla tasarımlar bu olumsuz faktörler çerçevesinde şekillenmiş, etek boylarının kısalması gibi yansımaları olmuştur. Gösterişli ve hacimli kıyafetlerin yerine sade ve daha az kumaş kullanılarak oluşturulan kıyafetler üretilmiştir. Barış ve bolluk zamanlarında ise durum tam tersine dönerek pahalı kumaşların tercih edildiği şatafatlı ve kumaşın bolca kullanıldığı kıyafetler üretilmiştir. Hayatın her alanında olan moda, hem ekonomiden etkilenmiş hem de ekonomiyi etkilemiştir. Ekonomiyi ayakta tutabilen sosyo-kültürel bir etkidir. Yarattığı ekonomik güç ile ülkelerin kalkınmasında da büyük rol oynamaktadır.

2. 4. Endüstriyel Faktörler

Endüstriyel imkanların gelişmesiyle moda olgusu da gelişim göstermiştir. Endüstri Devrimi'yle birlikte hızla gelişen endüstri beraberinde birçok alanın ilerlemesini ve iyileşmesini sağlamıştır. İnsan gücünün yerini alan makineler sayesinde artan üretim ülke ekonomilerinde olumlu yönde ilerleme sağlamış ve bu ilerleme endüstrinin gelişmesiyle aynı paralelliği izlemiştir.

İngiltere'de dokuma sanayinde yapılan önemli keşifler Endüstri Devrimi'ne öncülük etmiştir. Bu keşiflerden bazıları 1733 yılında John Kay'ın dokuma alanında icat ettiği Uçan Mekik'tir. Kay'ın keşfi ile birlikte mekik artık elle değil, bu iş için işlev gören bir aletin bir taraftan diğer tarafa gidip gelmesiyle atılmıştır.

1745 yılında dünyanın ilk tam otomatik dokuma tezgâhı Jacques De Vaucanson tarafından icat edilmiştir. Su gücü ile çalışan bu tezgâh benimsenmemiş ve verimli kullanılamamıştır. 1830 yılında Fransız terzi Barthelemy Thimmonier'in dikiş makinesini keşfetmesinden sonra 1846'da ise Amerikalı Elias Howe mekik sistemini bulmuş ve bu yönde dikiş makinesinin temelini atmıştır (Gürsoy, 2004: 172). Howe'un dikiş makinesi bütün beklentileri karşılamış, dikiş makinesinin icadıyla tekstil alanında seri üretime geçilmiştir. Issac Merrit Singer'in de 1851'de dikiş makinesine getirdiği yeniliklerle dikiş makinesinin yaygın olarak kullanılması sağlanmıştır.

Endüstri Devrimi'yle birlikte yaşamın teknik, ekonomik, politik ve toplumsal temelleri hemen her yerde dönüşüme uğramıştır. Etkileri birçok alanda görüldüğü gibi moda alanında da fazlasıyla hissedilmiştir. Moda, makineleşmenin ve teknik ilerlemenin getirdiği yeniliklerle hızla ilerlemiştir.

3. XX. Yüzyıl Sonrası Moda ve Mekân Etkileşimi

20. yüzyılda olan kentleşme, keşifler, endüstrileşme, devletlerin güçlenmesi, toplum hareketleri modern mimarinin oluşmasında etkili olmuştur. Toplumun değişen ihtiyaçlarına cevap verebilmek için tasarımlar üretilmeye çalışılmaktadır.

Moda, mimari ve iç mimari her dönem yaşamın ritminden etkilenerek birbirlerini de etkilemişlerdir. Her üç disiplin arasındaki ilişki, disiplinler arası etkileşimin önemli örneklerindedir. Hem mimari hem iç mimari hem de moda ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal olaylardan etkilenerek tasarımlarını yaratırken, birbirlerine de ilham kaynağı olurlar. Bu toplumsal olaylardaki gelişmeler bu disiplinleri de şekillendirmektedir. Edebiyatta, mimaride, iç mimaride, sanatta ve birçok alanda; toplumda kabul gören beğeniler moda olarak kabul edilebilir. Böylece o dönem ile ilgili verileri anlamamıza yardımcı olurlar. Aynı zamanda kişiler ve toplumlar hakkında gerçek birçok özelliği yansıtırken, bunun yanında olmak istedikleri gibi görünmek isteyenleri de görmek mümkün olabilmektedir.

Endüstri Devrimi ile sosyal, ekonomik, teknolojik alanlarda hızla ilerleyiş ilk zamanlarda korunma, örtünme, ısınma amacıyla kullanılan kıyafetlerde zamanla döneme ait olan moda görülmeye başlanmıştır. Sanayinin iyice gelişmesiyle, toplumlar giyim stillerinde farklılıklar oluşturmaya başlamışlardı. Tüketicinin hızlı artış göstermesiyle, toplum ve kitleler televizyonun baskın etkisiyle giyim stillerinde değişimler yaşamaya başlamışlardı. Tüketicinin hızlı bir şekilde artmasıyla giyim sanayisi rekabeti arttırmış dünyaca ünlü Hollywood filmleri ve yıldızlarıyla modayı hızla yaymışlardı. Bu dönemde modanın iyi gelir getiren bir sektör olduğu algılanmaya başlanmış böylece tüketim toplumunun ilk adımları atılmış oldu. Kapitalizm'in gündeme gelmesiyle şehirleşme ve zenginlik artmıştı. Bu durum para, hızlı değişim ve hızlı üretimi de beraberinde getirdi. Bu yenilikler özgürlük getirmesiyle beraber kişilerin giyimine de yansımıştı (Avcı, 2015: 41,80).

Adolf Loos, “Giyinmenin Prensipleri” başlıklı makalesinde (1898) tarih öncesi kıyafetlerin aslında basit barınaklar olduğunu, modernleşmemiş insanın hem estetik hem de fonksiyonel olarak “ev” kavramını yaratırken kıyafetlerdeki tekstil malzemeden ilham aldıklarını söylemiş ve “insanın nasıl bina yapacağını öğrenme sürecinde başlangıç noktası giyinmeyi öğrenmesidir” diyerek belirtmiştir. Modanın etki gücünü çalışmalarına, tasarımlarına yansıtan çağdaş mimarlardan Rem Koolhaas, Tadao Ando, Frank Gehry; moda devleri olan Prada, Armani, Issey Miyake için tasarladıkları yapıları bu modacıların tasarımları ile yorumlayabilmişlerdir. Hüseyin Çağlayan, Issey Miyake, Rei Kawakubo, Pierre Cardin, Gianfranco Ferré gibi moda tasarımcıları koleksiyonlarını dikiş tekniklerinden çok mimari prensiplere göre şekillendirmişlerdir (Aktaran: “Sanal”, 2016).

Günümüzde mimarlar, iç mimarlar karışık geometrileri, birbirinden farklı dokuları ve malzemeleri bir araya getirebilmek için teknolojik süreçleri kullanırken, mimarlık eğitimi almış modacılar strüktür ile insan bedeni üzerine inşa edilmiş tasarımlar yaratabilmektedirler. Issey Miyake’nin tasarımlarının modayla ilişkilendirebilecek tek yönü giyilebilir olmasıdır çünkü tasarımlarında modayı yok sayarak tasarımlarını heykelsi ve mimari eserler olarak üretmektedir. Rei Kawakubo ise tasarımlarını “hacime müdahale etmek” olgusuyla mimari kuramlara dayandırmakta, geleneksel giyim anlayışında; bu düşüncüyü daha ön planda tutmaktadır. Hüseyin Çağlayan’ın sosyal ve kültürel temaların yer aldığı tasarımlarında da geleneksel modadan çok çağdaş mimari izlerini görmek mümkündür.

Moda eğer dönemin ruhuna, beklentilerine ve ihtiyaçlarına yönelik ise uzun soluklu bir süreç geçirebilir. Çağımızda da hızla gelişen teknoloji ve artan iletişim olanakları ile mesafelerin, sınırların ortadan kalkması modanın hızla yayılmasını sağlar (Canbakal, 2002: 94).

Her dönem etkileşim içinde olan moda, mimarlık ve iç mimarlık disiplinleri arasındaki benzerlikleri gösterebilmek için çağdaş mimarlık akımlarından on tanesi seçilmiştir. Bu akımlar belirlenirken birtakım etkenler göz önünde bulundurulmuştur. Akımda baskın olan ilkelerin her üç disiplinde de tasarımcıların eserlerine yansımaları, döneminde ön planda olan tasarımcıların bu akımların ilkelerinden etkilenerek birbirine benzer tasarımları üretmesi ve akımın etkin olduğu dönemdeki sosyal, kültürel, ekonomik gibi olayların her üç disiplinin tasarımlarına da yön vermesi göz önünde bulundurulmuş etkenlerdir. Kübizm, Art Deco ve Minimalizm akımlarının moda bağlamında mimari ve iç mekân ile etkileşimi incelenecektir.

3. 1. Kübizm Akımının Moda ile Etkileşimi

Sanat tarihi içerisinde dönemine damgasını vuran çağdaş sanat akımlarından biri olan kübizmin; resim, heykel, mimari, iç mimari, edebiyat, sinema ve moda gibi birçok sanat dalını etkilediği görülmektedir. Kübizm’in öncüleri olarak resim alanında Cézanne, Pablo Picasso, George Braque iken mimarlık alanında Frank Lloyd Wright, Le Corbusier moda da ise Paul Poiret, Madeleine Vionnet ve Chanel sayılabilir. Bu akım 1910-1930 yılları arasında etkin olup, ilk önce resim sanatında sonrasında moda, heykel ve mimaride de etkili olmuştur. Ünlü kübist ressam Cézanne doğanın küreler, koniler ve silindirlere dönüştürdüğünü savunmuş olup, kübizmin temelinde de küp, koni, küre, piramit gibi temel geometrik unsurların yer aldığını söylemiştir. Yalınlık ve tekdüzelik ön plandadır. Kübizm nesnelerin parçalara bölünmesi ve yeniden farklı bir yorumla bir araya getirilmesi ilkesine dayanır. Kübist mimarlarda tasarım süreçlerinde eserlerini geometrik şekilleri çözümlenmeyle oluşturur, makineleşmeyle ortaya çıkan hazır giyimde de tasarım parçalara bölünerek hazır kalıplar halinde oluşturulmuştur.

Kübist mimar Le Corbusier beyaz ve kübik eseri Villa Savoye’de beş ilkesini özetlemiştir. Binalar temel geometrik formlarda ve ince pilotilerle birlikte strüktürel bir çerçevede yapılmıştır. Daha iyi iç mekân aydınlatması sağlayacağına inandığı yatay bant pencereler, sağır duvar şeritleri vardır. Kübizmin karakteristiğini oluşturan düz çatı bahçesi mevcuttur. 1. Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra giyimin modernleşmesi ve sadeleşmesi ile Frank Lloyd Wright, Le Corbusier gibi modern mimarlığın öncülerinden olan kübist mimarların mimarlıkta uyguladıkları sadelik, yalınlık ve biçim çokluğundan biçim bütünlüğüne gidiş arasında yakın ilişki göze çarpmaktadır.

Kübizmde oran kavramının eserlerde göz önünde bulundurulması önemli yer tutmuş olup, moda, mimari ve iç mimari alanında ki paralellik ise şu şekilde görülmüştür. Savaşlar nedeniyle ortaya çıkan üniforma talebini karşılamak için giyim sektöründe standart beden ölçülerini belirleme ihtiyacına gerek duyulmuştur. Modada elbise tasarımlarında düz geniş yüzeyler tercih edilmiş, sadelik ve tek renk ön planda tutulmuştur. Etek boyları ayak bileklerini gösterecek şekilde kısalmış, savaşın etkisiyle ortaya çıkan ekonomik sıkıntı kumaş alım gücünü azaltmıştır. Bu durumda etek boyunda diz hizasına kadar gelen kısalmaya neden olmuştur.

Paul Poiret’in tasarımlarında kübist etkilere rastlanmaktadır. Yumuşak dairesel formlar, yüzeyde geometrik şekiller ile bezemelere tasarımlarında sıkça yer vermiştir. Modanın öncülerinden olan Chanel’in 1926’da tanıttığı küçük siyah elbisesi modada sadeleşmenin ve modernleşmenin önemli örneklerindedir (Martin, 1999: 43). Elbisede tek renk olarak siyah kullanılmıştır. Kübist mimarlarda eserlerinde renk tercihinde bulunmuş olup çoğunlukla beyaz rengi kullanmışlardır. Antmen’e göre kübizm birden çok anı ve açıyı aynı düzeyde gösterebilmesinden kaynaklanan yeni zaman ve mekân algısını da oluşturmuştur (Antmen, 2010: 66).

Kübizm’de her üç disiplinde de geometrik biçim kullanımı ile biçim çokluğundan biçim bütünlüğüne gidiş anlayışında; yalınlıktan da taviz verilmeden yatay ve düşey hatların vurgulandığı tasarımlar görülür. Sade düz geniş yüzeyler her üç disiplinde de göze çarpar. Döneminde ki sosyal olayların etkisi altında özgün biçimlendirme ile işleve uygun kıyafetler ve mekanlar tasarlanmıştır.

Akımın Etkisindeki Eserler			
	Villa Savoye, 1929. (URL-1)	Kadın Elbisesi, 1922. (URL-2)	Willits House, 1901. (URL-3)
Eserlerin Ortak Özellikleri	Sadelik ve yalınlık ön plandadır. Geometrik formlar, düz geniş yüzeylerde mimaride çözümlenerek, moda da ise kumaşlarda yüzeylere bezenerek kullanılmıştır. Tek renk kullanımı tasarımlarda göze çarpar. Modern görünüme önem verilmiştir. İşlevsellik ön plandadır.		
Akımın Temel Özellikleri	Geometrik Formlar, Yalınlık, Tekdüzelik, Tek Renk, Düz Geniş Yüzeyler, İşlevsellik		

Şekil 3. Kübizm Akımı Etkisindeki Eserler

3. 2. Art Deco Akımının Moda ile Etkileşimi

Hasol'a göre "Avrupa'da Art Nouveau'nun ardından ortaya çıkıp 1920'lerde ve 1930'larda mimarlıkta, uygulamalı sanatlarda, iç tasarımda, grafik tasarımda etkili olan ve geç Art Nouveau'nun dekoratif öğeleri ile yürürlükteki endüstri tasarımından esinlenen aerodinamik geometrik biçimleri birleştiren akım" dır (Hasol, 2014: 46).

Art Deco'da çizgisellik hâkim olmasına rağmen geometrik unsurlar net ve yalın bir halde kullanılmıştır. Basitlik, düzlemsellik, yineleyen nesnelere hâkimdir. Açılı güneş ışınlarının etkisinde kalan kadın ve yaprak figürleri eserlerde yer almaktadır. İlk olarak Fransa'da görülen bu akım sonrasında Avrupa'da ve ABD'de de görülmüştür. Akımın öncüleri Jackues-Emile Ruhlmann, Eilen Gray'dir. I. ve II. Dünya Savaşı arasında gelişme gösteren akımda şatafat ve görkem düşkünlüğü ön plandadır.

Art Deco aynı zamanda çalışmalarında tarihsel çizgileri (Asur, Mısır) barındıran Afrika sanatından ve Kübizm, Fütürizm, De Stijl ve Bauhaus akımlarından etkilenmiştir. Akımda stil ve stilizasyon belirgin olarak görülmektedir. Tasarımlarda önemli olan yüzeyin iyileştirilip, güzelleştirilmesidir. "Biçim işlevi izler" mottosuyla ortaya çıkmışsa da daha çok bir yüzey süslemesi tarzı olarak gelişmiş, köşeli ve zikzaklı yüzey şekilleri ise süslemelerle karakter kazanmıştır (Hasol, 2014: 46).

Art Deco akımında renklerde sadelik vardır. Hız kavramı ve geometrik şekiller etkin olmuştur. İç mekânda kübist etkiler hissedilmektedir. Geometrik şekiller daha çok iç mekânda kullanılıyordu. Mobilya üretiminde bronz ve dövme demir gibi malzemeler kullanılmıştır.

Mimarlar, Endüstri Devrimi'nin, üretime getirdiği yenilikleri kullanarak makineleşme ile artan sayısız imkanlarla tasarımlarını gerçekleştirmişlerdir. Sanayileşmenin birçok alanda sağladığı rahatlık ve konfor insan hayatında da etkili olmuştur. Toplumun, yaşam biçimine de etkisi olmuş bu olumlu gelişmeleri önemseyen tasarımcılar, eserlerinde modernleşmeye gitmişler, eserlerini uygularken sıhhi tesisata, ısıtma ve havalandırmaya yer vermişlerdir.

New York'taki Chrysler Binası ile Empire State Binası'nda da Art Deco etkileri görülür. Art Deco'nun kent ölçeğindeki en önemli uygulamalarından biri A.B.D.'de Miami Beach'te bulunmaktadır. Seksen yapı adası üzerinde Tropical Deco adı verilen özgün tarzda 1926-1940 yılları arasında inşa edilmiş 800 binadan meydana gelen bu kent parçası topluca koruma altına alınmıştır (Hasol, 2014: 46). 1930'larda Art Deco etkisini moda ve tekstil alanında da göstermiştir. Art Deco modasında zikzak desenler yer alır. Kademeli renk geçişlerini içeren dekoratif unsurlar kullanılarak çarpıcı motifler oluşturulmuştur.

Lacoste İlkbahar/2012 koleksiyonunun tasarımcısı Felipe Oliveira Baptista bu unsurlara yer vererek tasarımlarını gerçekleştirmiştir. İpek bluzlar, elbiseler; mavi, nil yeşili gibi renklerde geometrik desenler ile dramatik ifadelerle üretilmiştir. Baptista'nın koleksiyonundaki parçalar çarpıcı açısız grafiklerle Art Deco etkisinde tasarlanmıştır. Jarse, suni ipek, silindir boncuklar, aplikeler, gümüş ve altın rengi iplikler, Cornelli işlemeleri giysi tasarımlarında kullanılmıştır. Basit yuvarlak veya V yakalara sahip kıyafetler görülür. Kumaşlar çarpıcı renklerde çizgili, geometrik desenli, stilize çiçeklerle bezeli olarak hazırlanmıştır.

Art Deco her üç disiplinde de geometrik şekilleri, dekoratif unsurları, zikzak desenleri kullanarak yüksek kalite gösterişli ürünler tasarlayarak var olan tasarımları iyileştirmeyi ve güzelleştirmeyi sağlamış amacı yenilik getirmek olmamıştır.

Akımın Etkisindeki Eserler			
	Chrysler Building, 1928. (URL-4)	Kadın Elbisesi, 1925. (URL-5)	Chrysler Building, 1928. (URL-6)
Eserlerin Ortak Özellikleri	Yineleyen geometrik formlar tasarımlarda görülmektedir. Zikzaklı çizgilerle tasarımlar hız kazanmıştır. Çiçek ve yaprak figürlerini görebilmek mümkündür. Güneş ışınları savaştan sonra yeniden doğuşu ifade eder.		
Akımın Temel Özellikleri	Şatafat, Yineleyen Nesnelere, Zikzaklı Çizgiler, Keskin ve Net Hatlar, Güneş Işınları, Çiçekler, Yapraklar		

Şekil 4. Art Deco Akımı Etkisindeki Eserler

4. 3. Minimalizm Akımının Moda ile Etkileşimi

Minimalizm kelimesi Fransızca kökenli “minimum” kelimesinden türemiştir. Minimum, kelime anlamı “Bir şey için gerekli en az veya en küçük miktar (derece, nicelik)” olarak tanımlanırken, matematikteki ifadesi de “Değişken bir niceliğin inebildiği en alt basamak, asgari, minimal” şeklinde tarif edilmiştir (Akalin vd., 2011: 1687).

Hasol’a göre minimalizm “Modern Mimarlık’tan, özellikle de Mies van der Rohe’nin “Az çoktur” deyişinden ve yalın çalışmalarından, geleneksel Japon mimarlığı ve Zen Budist bahçelerinden esinlenerek karmaşıklığı, süsü, hatta rengi dışlayan sadelik akımı. Modern hareketin bir kolu olarak 1920’lerde ortaya çıkmış 1960’lar ve 1980’lerde yeniden güncellik kazanmıştır (Hasol, 2014: 326).

Minimalistler için sanat, “ne görüyorsan odur”; ötesi yoktur. Akımda simetri, düzen, benimsenen nesnel bir sessizlik vardır. Minimalistler, unsurların dizisel tekrarına dayalı simetrik bir düzenle sağlanan bütünlüğe önem vermişler, Gestaltvari bir parça bütün ilişkisi gözetmişlerdir (Antmen, 2010: 181-182).

Akımda kullanılan malzemeler tuğla, sunta, kontrplak, alüminyum, çelik, fiberglas, pleksiglas ve floresandır. Minimalizm tasarımlarda “en az malzeme ile en yalın en ekonomik ve en işlevsel sonuca gitmeyi amaç edinmiştir. 1900’lü yıllarda mimar Mies van der Rohe ressam Kasimir Malevich minimalizmin çizgisini başlatmışlardır. Minimalistler eserlerini görsel olmayan her çeşit düşünceden uzak tutmuşlardır. Gerçek mekânı kullanmışlardır. Minimal sanat mekândan ayrı düşünülemez çünkü sanatçının özümlediği düşüncesini çalışmasında ortaya koyarken ve izleyicinin bu çalışmayı izlerken üzerinde yarattığı duygu minimalizmde oldukça önemlidir. Çoğu sanatçı eserlerini bir kimlikten uzaklaştırmak için eserini “isimsiz” olarak tanımlamıştır. Minimalizm cephede ve mekânda olan etkisini en az nesne ile en kullanışlı alanları yaratmak olarak kendini gösterir. İşlevselliği olmayan hiçbir şey minimalizmde yer almaz.

Calvin Klein, Armani, Issey Miyake, Jil Sander, DKNY gibi mağazaların tasarımlarında minimalist etki görülür. Bu mağazalar objelerin sergilendiği mekânlar haline gelmiş; bu görsellik sanat eserlerinin sergilendiği modern sanat galerilerinin havasını yakalamıştır. Bu yaklaşım “Derinlikten yoksun ama yoğun, sıkışık ve kalabalık nesnelere tıkiş tıkiş “Amerikan Evi” modelinden kaçınarak ruhunu ve gözünü dinlendirmek isteyen bir kısım insan, kendi steril ve yansız dünya görüşüyle uzlaşan minimalist iç mekânlara yönelmiştir. Bu eğilim postkapitalist bir tepki veya modernizme bir tür geri dönüş olarak yorumlanmaktadır (Islakoğlu, 2005: 16).

Minimalizm tasarım ürünlerinde işlevselliği önemle vurgular. Mimarlıkta kurallı sınırlamalarla oluşmuş sert katı geometrik formlar ve kavramsal saflık göze çarpar. Beyaz rengin hâkim olduğu, yalın, sade, geniş ve ferah mekânlar, teşhir edilen en az düzeyde mobilya ve aksesuarlar minimalist mekân tasarımının ortak paydasını oluşturur.

1949 yılında ABD’de Farnsworth Evi’nden etkilenerek Philip Johnson tarafından yapılan Cam Ev ise çelik çerçeveli cam bir dikdörtgünden oluşur. Açık alan kullanımı, yarı açık ya da açık teras gibi unsurlar projede yoktur. Silindir kütle haricinde yapıya simetrik kurgu hâkimdir (Islakoğlu, 2005: 17-19). Yapıda cam yüzeyler, koyu gri renkli çelik malzemeler, silindirik kütlede kırmızı renkli tuğlalar kullanılmıştır.

Minimalist modada tek renk ve sadeliğin ön planda olduğu kullanışlı kıyafetler görülür. Jil Sander moda dünyasının en sadelik yanlısı tasarımcısıdır. Lüks “asil” kumaşlar ve androjen minimalizm kullanmıştır. Alman tasarımcı Jil Sander 1990’larda profesyonel ve kendine güvenli görünmek isteyen kadınlar için pahalı kumaşlardan yapılan ve ince bir terziliğe sahip kıyafetler tasarlamıştır. Tom Ford’un geometrik kesimli beyaz elbisesinde de minimalist yaklaşım göze çarpar. Günümüzde yalınlık sadece cephede ve mekanda değil modada da tercih edilmektedir. Biçimsel saflık, netlik ve yalınlık akımın başlıca kavramlarıdır. Gereksiz detaylardan, süslemelerden kaçınılmış böylelikle gözü yormayan gerçek güzellik ortaya çıkmıştır.

Minimalizm’de her üç disiplinde de tek renkli, modern, süsten uzak tasarımlar netlik ve yalınlığı yansıtır. Özgün ve sade biçimler modada, cephede ve mekanda kullanılarak abartıdan uzak tasarımlar elde edilmiştir. Mimari yapılarda en az malzeme ile işlevsel, sade, monokrom, teknolojik tasarımlar inşa edilirken; modada da saf, zarif çizgiler kullanılarak akıcı hatlara sahip net düzgün şekilde kıyafetler tasarlanmıştır.

Akımın Etkisindeki Eserler			
	Farnsworth House, 1951. (URL-7)	Kadın Elbisesi, 1962. (URL-8)	Farnsworth House, 1951. (URL-9)
Eserlerin Ortak Özellikleri	Nesnel bir sessizliğin hâkim olduğu Minimalizm'de sadelik, en az malzeme ve tek renk kullanımı göze çarpmaktadır.		
Akımın Temel Özellikleri	Sadelik, Simetri, Yineleme, En Az Malzeme, Monokrom		

Şekil 5. Minimalizm Akımı Etkisindeki Eserler

Sonuç

Mimari, iç mimari ve moda etkileşimini inceleyen bu araştırmada mimarinin ve iç mimarinin modaya, modanın da mimari ve iç mimariye olan etkileri irdelenmiştir. Bu disiplinlerin dolaylı ve direkt olarak, birbirini etkiledikleri görülmektedir. Bu etkileşim birbirlerinin alanlarına dahil olarak yeni, orijinal tasarımların ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Bu çalışma sonucunda disiplinler arasında var olan benzerliklerin, etkileşimlerin, ortak noktaların olduğu görülmüştür. Hem binalar hem de giysiler bedeni kapatarak korumaktadır. Asıl amacı barınmayı sağlamak olan bu disiplinler arasında gelişen endüstri ve teknoloji ile sanatsal birliktelikler görülmekte ve bu birliktelikler artarak devam etmektedir. Moda, mimarlık ve iç mimarlık arasındaki iletişim, disiplinler arasında olumlu yaklaşımları gözler önüne serer. Beden için tasarımlar üreten moda-mimarlık ve iç mimarlık arasındaki etkileşim disiplinlerin kendine has tasarımlar yaratmasına yardımcı olmuştur. Tasarımlardaki değişimler, sosyal olaylardan da büyük ölçüde etkilenir. Toplumlar üzerinde etki yaratan sosyal olayların kendi içinde ön plana çıkan etkileri modanın oluşmasında önemli rol oynar. Çalışma kapsamında ele alınan disiplinler, aynı dönemde var olan sosyal olgulardan etkilenerek döneminin koşullarını sergilemektedir. Fiziksel, psikolojik, kültürel, toplumsal ve ekonomik olaylar da ürünlerin tasarımında etkin rol oynamaktadırlar. Tasarımlar bu güçlü etkenlerin etkisinde şekillenerek; asıl amacı olan kapatma işlevlerinin yanı sıra dönemin etkilerini görünür hale getirirler.

Endüstri Devrimi'nin getirdiği teknolojik yenilikler ve savaşlar sonucunda ele alınan disiplinler arasında kuvvetli bağlar oluşmuş, oluşan kuvvetli bağlar neticesinde tasarımlar birbirinden etkilenecek şekilde şekillenmiştir. Moda, mimarlık ve iç mimarlık birbirinden etkilendiği gibi diğer sanat dalları ile de etkileşim içerisinde olmuşlardır. Bu etkileşimler gelecek kuşaklardaki tasarımcılara yol gösterecektir.

Gelişen teknoloji ile yeni teknikler ortaya çıkmış, bu yeni tekniklerin kullanılması sonucunda moda, mimari ve iç mimari de ortak kavramlar oluşmuştur. Gelişen teknolojiye ayak uyduracak tasarımlar üretmek için bu disiplinler birbirlerinin kullandıkları yöntemleri kendi disiplinleri içinde kullanarak hem teknolojik hem estetik hem de farklı tasarımlar oluşturmaktadır.

2000'li yıllarda da ünlü modacılar, mimarlar, iç mimarlar kendi kullandıkları yöntemleri yetersiz hissettiklerinde birbirlerinin kullandıkları yöntemleri kullanarak tasarımlarını geliştirmişlerdir. Çalışmada yer alan görsellerdeki tasarımlarda ele alınan kavramların her üç disiplinde de ortak paydayı oluşturduğu açıkça hissedilmektedir. Ünlü modacılar, mimarların ve iç mimarların kullandıkları malzemeyi kullanarak tasarımlarını üretmiş; bu disipline ait malzemeyi kullanırken uygulama yöntemini de kendi disiplinine uygulamıştır. Mimarlar ve iç mimarlar içinde bu durum tasarımlarında söz konusu olmuştur.

Birbirlerinin yöntemlerini kullanmalarının yanı sıra moda hem mimari hem de iç mimari alanlarının her üçünde de tasarımlar yapan tasarımcıları da görmek mümkün olabilmektedir. Konumuz olan moda-mimari-iç mimari etkileşimini bu tasarımcıların ürünlerinde görmek, etkileşimin nedenli yoğun bir ilişki içerisinde olduğunu anlamamıza etkili bir şekilde ışık tutar. Etkileşim ile mimarlık disiplini içinde tartışılan kavramlar ve temalar moda endüstrisi tarafından kullanılmış, moda disiplini tasarımlar mikro mekân anlayışıyla üretilmiştir. Mimari disiplinde kullanılan iskelet moda disiplini de istenilen şekilleri yaratmak için kullanılmıştır. Kumaşların altına gizlenen iskelet, iç ve dış mekânda duvarların arkasına gizlenen iskelet gibi işlev görür. Abartıdan uzak daha çok fonksiyonelliğin ön planda olduğu giysilerde kullanılan iskelet yapısı, dönemde görülen mimari yapılarda kullanılan iskelet yapısını örnek almıştır. Mimari strüktür ve tekstil dokumadaki örüntü arasındaki benzerlik her üç disiplinin ortak paylaşımları olmaktadır.

Geçmişten günümüze disiplinler arası etkileşimle yeni deneyimler kullanılarak üretilen tasarımlarda başarı elde edilmiş ve tasarımların ortak paydada buluşması sağlanmıştır. Günümüzde de iç mimari ve moda, multidisipliner yaklaşım ve çalışma ile birbirlerinin tasarım süreçlerini olumlu yönde etkiler. Geniş bir çerçevede olan aralarındaki bu etkileşim, birbirlerinin tasarım süreçlerine katkıda bulunarak kendine özgü tasarımların ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır.

Mekanları işlevsel ve görsel açıdan ele alan iç mimari, tasarımlarında modada kullanılan estetik anlayışı, bilgileri, teknolojiyi kullanarak modadan kendine aktarımlar sağlamış, modada kullanılan yöntemlerde iç mimaride kendine yer bulmuştur. Bu çalışmada ele alınan moda-mimari-iç mimari disiplinlerinin etkileşimleri tasarımcılara yol gösterecek niteliktedir.

Kaynaklar

- Akalın, Ş. H. vd. (2011), **Türkçe Sözlük**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
Ambrose, G. Harris, P., (2012), **Görsel Moda Tasarımı Sözlüğü** (1. Baskı). İstanbul: Literatür Yayıncılık.
Antmen, A. (2010), **20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar** (3. Baskı), İstanbul: Sel Yayıncılık.
Atılğan, Ç. (2015), *Hızlı Moda Kavramının Üretici ve Tüketici Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
Avci, H. Y. (2015), *Kapitalizm ve Moda*, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Barbarosoğlu, F. (2013), **Moda ve Zihniyet** (6. Baskı), İstanbul: İz Yayıncılık.
- Canbakal, N. (2002), *Konvansiyon ve Moda Kapsamı İçinde Müzeler*, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Çeliköz, A. (2001), *Moda Faktörü'nün Beş Yıldızlı Otel Mimarisinde Lobi İç Mekân Kimliği Üzerindeki Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Davis, F. (2012), **Moda, Kültür ve Kimlik** (Çevirmen: Özden Arıkan), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Erol, F. (2011), *Trend Örgüsü ve Moda Dinamikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürsoy, A. T. (2004), **Dünden Bugüne Giyim Kültürü ve Moda** (1. Baskı), İstanbul: Mithat Giyim A. Ş.
- Gürsoy, T. A. (2010), **Giyim Kültürü ve Moda** (1. Baskı), İstanbul: Ömür Matbaacılık A. Ş.
- Hasol, D. (2014), **Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü** (13. Baskı), İstanbul: Yem Yayın.
- Islakoğlu, P. M. (2005), *Mimarlıkta Minimalizm*, Ege Mimarlık, 3-55, 16.
- Martin, R. (1999), **Fashion and Cubism** (2nd Edition), New York: Metropolitan Museum of Art.
- Onur, N. (2004), **Moda Bulaşıcıdır** (1. Baskı), İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Sanal (2016), "Art Deco" konusu içinde. Lüks, Debdebe ve Art Deco, Erişim Tarihi: 24.11.2016.
- Stone, E. (2004), **Dynamics of Fashion**, USA: Fairchild Publication,
- Üşenmez, M. S., (1992), *Toplum ve Moda Etkileşimi*, Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Waquet, D. Laporte, M., (2011), **Moda** (Çeviren: Işık Ergüden), Ankara: Pelin Ofset.
- İnternet Kaynakları**
- URL-1:<https://tr.pinterest.com/pin/503066220852191275/> (25.12.2016)
- URL-2:<http://www.turinepi.com/2015/11/vionnet-fashion-architect.html> (25.12.2016)
- URL-3:
http://www.joostdevree.nl/bouwkunde2/jpgp/prairiehuis_5_ward_willits_house_wright_boek_f_l_w_www_taschen_com.jpg (05.08.2019)
- URL-4:<http://photopodium.com/view/21499?ref=fresh> (13.04.2017)
- URL-5:<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/155940> (04.08.2019)
- URL-6:<http://artdecostyle.ca/art-deco-style-blog/art-deco-lobby> (03.08.2019)
- URL-7:<https://www.dezeen.com/2017/02/08/mies-van-der-rohe-farnsworth-house-hollywood-movie-jeff-bridges-maggie-gyllenhaal-residential-architecture-usa/> (30.12.2016).
- URL-8:<https://www.metmuseum.org/exhibitions/listings/2001/jacqueline-kennedy> (30.12.2016)
- URL-9:<https://www.designrulz.com/spaces-for-living/living-product-design/2012/05/amazing-living-room-with-large-windows/> (07.08.2019)